

NA CESTU DLASKU REDIVIVU

Milí přátelé !

Před uanutím jsem dočítal poslední hru Václava Havla "Pokoušení". Je to sugestivní Faŕtš redivivus v reálném socialismu. Měl jsem pak divoké sny, o ďáblech, kouzlech, vyčerpávajících diskusích a výsleších, ale k ránu jsem měl sen anebeský. Tentokrát nikoliv o Akademické imce ale takovém volném diskusním společenství, kde bylo hodně umělců - a Václav Havel.

Ten si mne vzal stranou a s odvoláním na zkušenost svého přítele, s nímž jsem prý s převahou diskutoval, jako bych měl k dispozici "těžkou Barboru", mě naléhavě povzbuzoval - až s jakýmsi zaměstnavatelským přízvukem, abych psal a věnoval se politické činnosti. Na tu ž"úspěšnou" polemiku jsem si v tom snu pamatoval, ale bránil jsem se, že jsem svým životním zaměřením určen k práci s lidmi, na nejvýš k činnosti vychovatelské.

Odešel jsem z toho velkého steliéru do kuchyně. Tam myl nádobí ing Václav Havel, otec. Měl nádobí hodně, byla to velká společnost - uvědomil jsem si, že jsem na Havlově a nikoliv na Hrádečku a že všechno to jídlo a kávy a čaje připravil on. Už tam opět cosi vařil. Najednou mi došlo, že všechno naše jedení a diskutování je umožněno tím, že naším obětavým hostitelem je Havel /žž otec. Hotovil jsem se mu pomoci, on to s úsměvem odmítal . podobal se panu Pellarovi.

Jak jsem procházel rozsáhlou kuchyní, zjistil jsem žž, že zde mají Havlovi na rozsáhlých policích uloženu neuvěřitelnou spoustu zpěvného ptactva, ale též dravců. Počítelky zde nebyly(díval jsem se po nich, v Pokoušení se jedná m.j. o jejich krmení), ale byl zde velký krásný výr - jako ostatní ptactvo ztuhlý, jakoby zmražený. Jak jsem se na něho díval, arkl na mne - opět jaksi čertovsky - jedním okem. Podíval jsem se po ostatních ptácích a hned jsem viděl krásné dlasky, byly jich desítky, podle zbarvení (sen byl v barvách), bylo možno rozeznávat samečky a samičky. Byl jsem tou zásobou dlasků nadšen. A tu se někteří z nich začali probouzet ze svého zmražení a pomalu se rozhybávat.

Obdivoval jsem nahlas tuto sbírku i pečlivost uložení ptactva, jednotlivé párky byly uloženy vedle sebe. Zdálo se mi to havlovské mít takovou rozdáhlou zásobu zpěvného i dravého ptactva a moci je příležitostně probouzet k životu. Otec Havel se skromně usmíval, považoval to prostě za žžcosí rozumného včas a dobře se zásobit.

žž/žžž

Co ten sen znamená? Mnoho a různého jako každý sen. Ale já jej přijal jako pokyn, abych probouzel k životu zásobu Dlasků, které tu mám. Původně jsem jej psával na stroji Corona v šesti průklepech a to v letech 1948-1951. V únoru 1952 jsem byl kvůli tomu fingovaně unesen a celý den vyslýchán, ale to všechno už znáte z vyprávění Jak jsem jel k babičce pro med.

Byl jsem vyslýchán, ale nebylo - ani tehdy! - proti mně zahájeno trestní stíhání a tak vlastně je Dlask legalizován, proto také to zdánlivé nadšení "ročníku". Za všechna ta léta se nahromadily proslovy, dopisy, výpisky a nápady a odpočívají svůj sen jako ti dlasci a ostatní ptactvo u Havlových na těch policích.

Zapomněli jste, proč Dlask? Vyprávěl jsem Jiřímu Blažkovi a Milovi Pohorskému na Černé hoře na Šumavě ~~uprostřed~~ polomu jakž takž zoracované brigádou Akademické Ymky o pozorování dlasků u ptačího koupaliště v Kinského zahradě koncem války a těsně po válce. Náhorně jsem předvedl, jak se dlask koupe - na rozdíl od jiných druhů - a Jiří Blažek, řečený Sir přavil s úžasem: Ty jsi vlastně dlask! Objevil pod drsnou slupkou rebelanta a kacíře tichého pozorovatele ptactva a přírody, Saša Klimentěv by řekl básníka. A tak mi to zůstalo a potlačilo to narůstající přezdívku Stehno Jan, jejíž původ je v Divotvorném hrnci Voskovce a Wericha ("Stehno Jene, prodáváte varhany?").

Opsat nebo vypsát si můžete co chcete!

ÚVAHA O ROCE 1949

Od počátku ankety Lenky Procházkové se hotovím napsat pronikavou a vtipnou odpověď na otázku, co jste dělal a věřil, když vám bylo dvacet, a co byste radil dnešním dvacetiletým. Anebo ji geniálně odmítnout jako Milan Uhde.

Hotovím se a hotovím, ale moje proslulé nespolehlivá paměť vypustila některé roky, jako zase jiné zachovala v celistvosti a hýčká si je - zrovna rok 1948 a 1950, ale to mně bylo devatenáct a pak zase jednadvacet.

Rok 1948 byl významný pro celý národ, bylo šest^{set} let od založení Karlovy univerzity, při oslavě promluvil Dr. Eduard Beneš naposled veřejně a pak 3. září zemřel. V tom roce jsem v lednu ukončil kariéru ve Svazu mládeže funkcí předsedy proslulé skupiny Pankrác 1 a na skloaku zimy se dostal do několika akčních, studentských a slučovací výborů, k podivu některých profesorů složil maturitu a zúčastnil se obou konferencí Akademické Ymky v Novém Městě nad Metují, pracoval na slavné lesní brigádě ve Kvildě a vstoupil na Husovu bohosloveckou fakultu. Kromě toho jsem se dvakrát zamiloval, ale Miloš Rejchrt nemá rád, když to zmiňuji.

Podobně tak bych mohl uvést rok 1950, poslední rok existence a činnosti Akademické Ymky, s mnoha událostmi, diskusemi a vzpomínkami. ALE ROK 1949 ? Ten mi paměť vymazala.

Vzpomněl jsem si na leccos, třeba jak přijela na konferenci Akademické Ymky v Hroní Černé Těb Julie Matoušková (zemřela 13. prosince 1985 ve věku 87 let) v červenci 1949 a její první slova byla: "Popravili mladého Štávika". Myslela Dušana Slávika, který na konferenci v roce 1946 uváděl spolu s Dušanem Franců do diskuse o česko-slovenském problému. Říkalo se mu "poslanec", aby se nepletl s otcem, který býval velvyslanec^{em} ale stručně se o něm mluvilo jako o "vyslanci". (Byl ovšem i ministrem vnitra, velvyslanec v USA atd. za první republiky). Že Dušana Slávika nepopravili jsem se dověděl až před několika lety v Brně a pak se s ním osobně seznámil.

V roce 1949 jsem také žádal Oldřicha Kryštofka, tehdy právě vyhozeného z Mladé fronty a nasazeného, "aby se zakalil" do Tatrovky na Sušicích, aby přijel na konferenci Akademické Ymky a promluvil o pravdivosti a realismu v literatuře. Odmítl to s tím, že by ani sám ani sobě neposloužil, kdyby pozvání přijel, když je teď "v nemilosti". Pozvali jsme pak Samuela Věrného.

Ale jak je možné, že celý rok - i s osobní vnitřní historií - vypadne člověku za paměti? Až tuhle se mi večer hačaly vybavovat drobné události, které snad z odstupu případnou někomu zajímavé.

Hned počátkem roku přišla zpráva, že už zatčení skupiny gymnastů v Chotěboři byl zatčen i člen středoškolského kroužku Akademické Ymky Zdeněk Fousek. Sekretář mi to sdělil, dal mi peníze i instrukce a já se vypravil do Chotěboře.

Kroužek tam vedla obětavě prof. Arnoštka Paková, starší sestra Jiřiny a Zdenky, patřily kdysi všechny tři k zakladatelkám Obrodného i křesťanského ^{dem.} studijního hnutí. Zdenka byla ubita s ostatními přáteli 24. října 1942 v Mauthausenu, těsně před skočením stanného práva v Čechách a na Moravě.

Jel jsem autostopem, byla pořádná zima, vzpomínám si, jak mi bylo na nákladním autě naloženém dřevem, na němž jsem přijížděl Vilémov, rodiště dědečka. V Chotěboři mě přijala prof. Paková velmi laskavě, rozebrala mě čajem - byl jsem rád, že jsem se dostal z pozice, do níž jsem zamrzl za vámice na posledním úseku cesty. Prof. Paková mi přesně poreferovala, co se stalo, kdo všechno je zavřený, kdo je podezřelý a jak jeden z katolických kolegů musí odejít z gymnasia pro "neblahý vliv" na studenty. Až po letech na Borzech jsme se domluvili s prof. Oldřichem Tomkem, že to byl on. "Nejlépe, když si se Zdenkem promluvíte sám. Pokusíme se vás tam propašovat!"

Večer mě u zdi věznice představila paní, kterou jsem ani tehdy ani později neznal jménem a dnes už ani nevím, zda mě představila jakou Fouska. Ta paní otevřela malé dveře a vešla mě chodbou, odmykala a zamykala různé dveře a přepážky a nakonec mě zavedla do kanceláře, kde bylo velmi teplo a jakoby vydýchaný vzduch. Jak se tam celý den topilo, úřadovalo a možná vyslýchalo.

Vyložila mně, že se nesmí rozvířit a že musíme hovořit potichu. Odešla a asi po čtvrt hodině přivedla Zdenka a po jeho vstupu kancelář zvenku zamkla, aby nás někdo nepřekvapil.

Zdeněk měl objal a podrobně vyložil své zkušenosti, metody výslechů, stav vyšetřování a jak se jim to jeví, ačkoliv nebyli pohromadě. Já jsem se vyptal, co je potřeba zařídit, jak to vypadá s advokátem, kolik bude třeba peněz a vůbec na vše, nač jsem se měl vyptat. Po domluveném čase přišla paní dozorcová pro Zdenka, odvedla ho, opět mě zamkla. Jak mi pak vysvětlila proto, že nemůže všem dozorcům věřit, aby tam někdo nevstoupil. Pak se pro mne vrátila a vyvedla mě z vězení.

Nebyl by to působivý vstup do vzpomínek na rok, v nějž mi pak bylo dvacet? Byl jsem v Chotěboři pak ještě jednou, vezl jsem peníze, konzervy UNRRA a cosi od Foster Parents. K mému překvapení byl Zdeněk doma a čekal na proces po skončeném vyšetřování. Spal jsem u nich (ač jsem byl srdečně zván i ke Krumbvům). Zdeněk mi nadšeně vykládal, co se všechno stalo a děje. Svě propuštění přiřítal tomu, že *jdnám* jednoho soudce nebo prokurátora zastřelil mladý člověk před soudem (snad v jiném městě) a že se na podnět toho vše přešetřovalo, i jich se vyptávali na metody výslechů a pak všichni byli náhle propuštěni. A vykládal, jak katolicé spolužačky zavřených dali za ně sloužit mši.

Až po mnoha letech jsem se seznámil s vedoucím celé skupiny, Pepíkem, vzal si za ženu jinou členku rkoučku, účastníci konferencí Akademické Yaky a pak absolventku Komenského fakulty.

Po této zkušenosti jsem se pokusil totéž jaro navštívit i Pepíka Petra, s kterým jsme se i se Saňou učili v Plavu v září 1948 s tím, že se uvidíme třeba ve Francii (k našemu překvapení tehdy mluvil před Janou nejen o francouzském vínu ale také o tamějších dívkách a ženách). Pepík se do té Francie skutečně vypravil, nešel tam poprvé, ale na hranicích ho chytili a přes Janu jsme se dověděli, že je v táboře ve Svatém Janu pod skalou, což je tábor, který popisuje v některých prózách Bohumil Hrabal, v Anglickém králi jej i výslovně jmenuje.

Ale teď jsem se probojoval pouze k bezpečnostnímu referentovi ONV v Berouně. Ukázalo se, že ani on už nemá tu pravomoc něco rozhodnout, ač formálně je tábor pod jeho správou. Všechno měla už v ruce "Praha".

Druhý zlomek vzpomínek je, že mi Dušan na jaře zapůjčil The Student World, anglický časopis pro Světovou federaci křesťanského studentstva a upornil mě na článek o práci křesťanského studentského hnutí v Sovětském svazu. Přeslabí oval jsem jej a zjistil, že je to porozuhodná zpráva nejen historická ale referuje i o pokusech udržovat i teď práci kroužků křesťanů na školách, i vysokých, s rizikem, že vyjádřením nejen skončí možnost dalšího studia účastníkům, ale že jim hrozí až deset let v táboře na Sibiři.

Zvlášť na mne zapůsobilo, jak v nějakém zauralském městě vznikla skupina křesťanských studentů, kterým se nepodařilo navázat kontakt s jinými křesťany a tak si vytvářeli věrouku a vlastní formy bohoslužby podle bibliických knih. Časem upadli do nejasností a fantazií, takže jejich skupina došla rusko-sektářský charakter, prozradili se a dočtali se všichni na deset let na Sibiř.

Článek jsem svěřil Janě Kloudové, která byla v angličtině pokročilá, byla se svou sestřenicí Marianou za vedení Mily Michala v Anglii ve skupině dětí z postižených rodin, brzy po válce, když jí bylo asi čtrnáct. Jana článek přeložila, u výrazů, které nedovedla přeložit, vypsala ze slovníku další možnosti, já jsem překlad dotvořil a upravil a rozepsal. Bylo zajímavé, že jediný kdo z přátel na to reagoval, byl Ladislav Hejdanek úvahou o tom, co by postihlo křesťany, kdyby došlo k přetržení tradice a organizace a jak takové se sektářství hrozí nám všem.

Myslím, že zde našel i inspiraci pro latinsko-český článček, či spíše glosu, v MLATu, který vydával jako ja DLASKA. Jmenoval se tuším ULTIMA LEGALITAS. Jeho závěr byl, že budeme moci odepřít zákonnost jedné tehdy, kdyby nám zakázali "scházet se a číst Bibli".

Nevím, zda při této či při jiné příležitosti se mne podrobně vyptával na metody výslechů, počet táborů, počet uvězněných, popravy atd. Podal jsem mu zevrubnou zprávu, čerpanou z jednotlivých zkušeností a vyprávění. O návštěvě v Chotěboři jsem mu pochopitelně nevyprávěl, zprávu jsem podával jedině Dušanovi. Hodně informací jsem měl ovšem od maminky, tetičky Milady a Růži a jejich přátel ve straně i mimo ni.

Užší, skutečné spojení s Ladislavem Hejdanek začalo později, kolem 8. června. Toho roku slavil profesor, později i děkan J.L.Hromádka, své šedesátiny. Byl jsem pořadatelem (vedení Ymky, Akademické Ymky a Husovy fakulty) požádán, abych promluvil za nejmladší generaci (Akademických) Ymkařů.

F.M.Dobiáš uzavíral večer asi takto: "Dnešní slavnostní večer bychom mohli přirovnat k číslu časopisu. Měli jsme tu biblických úvodník, jakousi pobožnost, následovaly theologické

rozbory, historické studie a vzpomínky, byly tady ohlasy a recenze knih našeho jubilanta a byla tady i rubrika mladých - a jak takové rubriky bývají - smrtelně vážná. Ale co tady ještě k úplnosti dnešního čísla chybí - je koutek humoru. A ten jsem připravil já."

Následovně zkazky o J.L.Hromádkovi, které od těch časů kolují po církevní i fakultní veřejnosti, pokud se na Hromádku s láskou vzpomíná. Ale ta rubrika mladých, smrtelně vážná, to byl můj příspěvek. Bude-li laskavého čtenáře zajímat, přepíšeme jej v některém Dlasku.

Hned po tom večeru mě Dr Samuel Verner naléhavě požádal, abych mu text proslovu zapůjčil a když jsem pak za ním pro text přišel, do knihovny ČTK, ukázalo se, že si jej celý rukou opsal a ještě mi za něj plný dojetí děkoval a svěčil se mi se starostmi o své čtyři děti, z nichž nejméně tři procházely jako my s Pavlem (starším bratrem) svazáckými zkušenostmi zároveň s námi (časově).

S Ladislavem Hejdánkem jsem se po večírku setkal v kanceláři AY. K mému překvapení neřekl ani slovo, ale obřadně až pateticky mi potřásl rukou. Nikdy jsme o tom nemluvili, ale naše vztahy se dostaly tímto večerem do zcela jiné roviny.

Pak připravoval Láďa opoziční platformu pro výklad 23.žalmu, který měl mít farář J.P.Šebesta z Vysokého Mýty na konferenci AY pro středoškoláky v Horní Černé. Láďa k tomu pro vůdce diskusních skupin napsal vlastní příručku, jak tento žalm vykládat a díky tomu se pak staly na této konferenci diskuse o biblickém textu středem dne.

Koncem července a v srpnu jsme spolu pekali trávu na brigádě AY v Jeseníkách - v nezapomenutelné Josefově. Spolu s námi ještě Dušan Franců, později i Honza Jirásek z Hronova a Vláďa Ferst. Přijel za námi Běda Loewenstein a diskutovali jsme s ním snad celou noc o problému, zda má přijmout pas a stipendijní místo v Oxfordu. Po večerůh jsme prodiskutovali Rádlovo "Náboženství a politika" z roku 1922 ještě s dalšími zájemci, mezi nimiž nechyběla Táňa Klimentěvová. Byla to tehdy první brigáda, byl jsem v jejím vedení, ale až od příštího roku jsem vedl brigádu sám. Kdo tehdy tušil, že právě brigádou v roce 1949 zakládáme na čtvrt století křesťanskou tradici lesních brigád v Jeseníkách ?

S Láďou jsme jeli za Jiřím Horinou do Hronova a pak do Tatranské Lomnice na konferenci Československé YMky jako zástupci pražské AY. Později jsme si domluvili podrobně taktiku, jak budeme na podzim pracovat v AY, jak se budeme vyhýbat organizačním funkcím, jak se ^{budeme} měřit na pravidelné studijní semináře, pečlivě připravovat programy po obsahové stránce a postupně získávat spojence pro rádlovskou linii.

Neuvědomovali jsme si, že mezi staršími vysokoškoly nastane prudký odliv, daný poslední možností rychle a bezpečně dokončit studium a také ovšem odchodem Dušana do Brna a pak do Bratislavy. Při volbách byl zvolen Láďa předsedou pražského sdružení, Jakub Trojan místopředsedou (v hlášení pro SNB stojí psáno ovšem Jacques a říkali jsme mu Jack). Když se Jakub stal sekretářem pražského sdružení a Lubor Drápal celé Akademické Ymky, stal jsem se já místopředsedou a spolu s Jiřím Horinou, jednatelem, jsme naráz převzali odpovědnost za celou práci AY v Praze. Láďa se navíc stal místopředsedou celé AY, druhou místopředsedkyní byla prof. Božena Komárková z Brna a předsedou J.B.Souček. Ale to by už byla jiná historie. Jiná ale zajímavá.

Takových událostí se mi najednou vybavuje celá řada. Na fakultě jsme měli na začátku - pro mne druhého ročníku - osmidenní politické školení. Napsal jsem o tom článek do Křesťanské Revue, v podstatě pozitivní, ale mělo být kvůli němu zabaveno celé už vytištěné číslo. J.L.Hrozádka měl velkou práci, aby číslo zachránil. Hrozilo prý dokonce zastavení celého časopisu - a to byl, prosím, můj vstup mezi publikující příspěvatele! Ideu, abych o školení psal já, měl Pavel Hastrlík, výkonný redaktor, to tehdy byl ještě na svobodě...

Mezi rokem 1948, v němž se hodně dalo a v němž jsem šel z jedné krize do druhé a činným pozitivním rokem 1950, kdy jsem začal pořádně studovat a intenzivně pracovat v AY, stál právě tento rok 1949, ve vzpomínkách jakoby bezbarvý a bez událostí - a tak soudím, že to byl rok přelomu. Ano, když mi bylo vacet, zažil jsem PŘELOM a myslím, že nejen ve svém životě!

Včera mě napadlo nahlédnout do již uspořádané (jako do tisku) korespondence mezi mnou a Sašou. Byl jsem sň chromen, jak mé dopisy z průběhu celého roku 1949 neodpovídají tomuto schématu. Jak jsou ty dopisy ještě plné pochyb, otazníků, rozvratných nálad, návratů a odvrátů. Ještě v silnější dávce než dopisy z roku 1948, kdy jsem se musel stále rozhodovat, stále orientovat. Jak je to možné? Nevím. Ale zřejmě se tu ten přelom musel stát, možná v podvědomí.

Oprávdový přelom ovšem může proběhnout - v theologii, literatuře, v životě i svenčí dovnitř. Byl jsem v roce 1949 stavěn neustále do konkrétní odpovědnosti: navštívit někoho ve vězení, přeložit zprávu o studentech v Sovětském svazu, promluvit na šedesátinách svého profesora, spolupřipravit konferenci, pozvat řečníky, spluvést brigádu a koncem roku již i spluvést pražské sdružení křesťanského studentského hnutí - a tak se mi muselo dařit postupně zatlačovat nihilistickou, pochybovačnou a esteticko-šiváckou náladu do oblastí literární tvorby a do dopisů Sašovi. A možná i uvědomovat si bezvýchodnost rozvratných

pocitů a nálad a obnovovat závaznost práce pro druhé.

Nevěřte řečem o padesátých letech, o modrokošiláčích. Je to nepřesné schéma novinářů a filmařů z šedesátých let. Období pozitivní práce Svazu mládeže pro mne trvalo v letech 1946 a 1947 a rád bych o té krásné době napsal jednou něco pěkného - a pravdivého. Pro mne skončila začátkem roku 1948 prakticky a zásadně rokem 1949. Tak jakápak léta padesátá? Když skončila koncem let čtyřicátých? Ažajevovo "Daleko od Moskvy" vyšlo v roce 1950, tedy sít venia verbo v letech padesátých. Ale mladé výhonky v Sovětském svazu klíčily 1954, 1955 a reformní pokusy v Sovětském svazu, v Polsku, v Maďarsku i u nás jsou také kalendářně léta padesátá, a přitom to byl důstojný pokus o skoncování se stalinismem.

Podobně tak musím za sebe odmítnout tvrzení, že jsme o věznicích, o popravách, o táborech, o soudech, o výsledcích nevěděli. Jakpak nevěděli, když nám mladého Slávika popravili už v roce 1949 a Zdenka zabásali v téže roce a ~~akt~~ číslo Křesťanské Revue chtěli zabavit nebo celý časopis zsatavit na podzim?

Věděli jsme vlastně všechno, ne aspoň mnoho - na různých úrovních ovšem diferencovaně. Naše osobní problémy se týkaly zásadních otázek křesťanovy životní orientace a legality, odpovědnosti vycházející z přijetí evangelia, z Rádlovy studie "Náboženství a politika", z Masarykovy České otázky, z Hromádkova Dona Quixota ~~XX/K/~~ české filosofie. (Právě ty knihy jsme probírali ve středoškolských seminářích AY).

A tak jsem s v ů j dvacátý rok prožil v rychlém posuďmnu/ v přelomu osobním, politickém, theologickém tak rychle, že asi těžko budu někdy s te povědět, co jsem dělal a co jsem si myslel, když mi bylo dvacet.

A co poradím dnešním dvacetiletým!? Založte Akademickou Ymku, tj, dejte dohromady společenství důvěry, osobních zpovědí, čtyřhlavých písni z CANTATE DOMINO, nekonečných diskusí a ztišení nad básněmi, jezděte na brigády, na kterých si budete moci vyzkoušet své vlastní řády, své vlastní pravidla, svou vlastní odpovědnost, překládejte z angličtiny, starejte se o studenty v Sovětském svazu, navštěvujte vězně (nebo aspoň na ně myslte jakobyte spoluvěšňové byli) a hlavně si najděte přátele jako jsem měl já Dušana, Ládu a Sašu a dobré kolegyně: ale to už by byla docela jiná historie!

Hau, domluvil jsem.

Jan Dlask, vlastním brkem